

OBSAH

PŘEDMLUVA.....	1
OBSAH.....	2
SYMBOLIKA	6
SEZNAM VYOBRAZENÍ.....	9
SEZNAM TABULEK.....	10
1. ÚVOD.....	11
1.1 ÚČEL A CÍL UČEBNÍHO TEXTU	11
1.2 HISTORICKÝ VÝVOJ A SOUČASNÝ STAV PROBLEMATIKY	11
2. ÚVOD DO PROBLEMATIKY FYZIKÁLNÍHO A MATEMATICKÉHO MODELOVÁNÍ.....	13
2.1 ZÁKLADNÍ POJMY	13
2.2 MATEMATICKÉ MODELY V HYDRODYNAMICE.....	14
2.2.1 Klasifikace hydrodynamických soustav.....	14
2.2.2 Postup při výběru vhodného matematického modelu pro řešení úloh vodního hospodářství.....	15
2.3 PŘÍMÉ A INVERZNÍ MODELOVÁNÍ.....	15
2.4 POČÁTEČNÍ A OKRAJOVÉ ÚLOHY	16
3. ZÁKLADNÍ ROVNICE MECHANIKY KAPALIN.....	17
3.1 ZÁKON ZACHOVÁNÍ HMOTNOSTI - ROVNICE KONTINUITY	17
3.2 ZÁKON ZACHOVÁNÍ HYBNOSTI - ROVNICE HYBNOSTI.....	17
3.3 KONSTITUTIVNÍ VZTAHY.....	18
3.4 NAVIER-STOKESOVY ROVNICE A EULEROVY ROVNICE	19
3.5 ZÁKON ZACHOVÁNÍ ENERGIE.....	20
4. ZÁKLADY TEORIE STAVBY NUMERICKÝCH MODELŮ.....	21
4.1 POSTUP PŘI TVORBĚ MATEMATICKÉHO A NUMERICKÉHO MODELU	21
4.2 ZÁKONY ZACHOVÁNÍ, STAVOVÉ ROVNICE, OKRAJOVÉ A POČÁTEČNÍ PODMÍNKY.....	22
4.3 ZJEDNODUŠUJÍCÍ PŘEDPOKLADY	22
4.3.1 Základní předpoklady.....	22
4.3.2 Předpoklad stacionarity	23
4.3.3 Snížení rozměrovosti úlohy.....	23
4.3.4 Hydrologické a klimatické poměry	23
4.3.5 Tvar a rozměry náhradní oblasti.....	23
4.3.6 Vlastnosti kapaliny.....	24
4.3.7 Zanedbání dalších vlivů.....	24
4.4 PŘEHLED NUMERICKÝCH METOD	24
4.4.1 Metoda konečných diferencí.....	24
4.4.2 Metoda konečných prvků.....	27
4.5 ALGORITMIZACE PROBLÉMU A JEHO ZPROGRAMOVÁNÍ.....	30
4.6 KALIBRACE A VERIFIKACE MODELU	30
4.7 MOŽNOSTI PRAKTICKÉHO VYUŽITÍ MODELŮ	31

5. MODELOVÁNÍ IZOTERMICKÉHO USTÁLENÉHO POHYBU NESTLAČITELNÉ KAPALINY.....	32
5.1 ÚVOD	32
5.2 ZÁKLADNÍ VZTAHY	33
5.2.1 Navier-Stokesovy rovnice	33
5.2.2 Reynoldsovo kritérium.....	34
5.2.3 Počítání s náhodnými veličinami	35
5.2.4 Střední hodnoty a fluktuace složek okamžitých rychlostí a tlaku	35
5.2.5 Reynoldsovy rovnice a Reynoldsovo napětí	35
5.3 TEORIE KASKÁDOVÉHO PŘENOSU ENERGIE	38
5.4 TURBULENTNÍ MODELY	38
5.4.1 Boussinesqovo pojetí.....	39
5.4.2 k - ϵ model.....	40
5.4.3 Stěnová podmínka	41
5.5 MATEMATICKÁ FORMULACE PROUDĚNÍ VE 2D.....	42
5.5.1 Navier-Stokesovy rovnice a rovnice spojitosti ve 2D.....	42
5.5.2 Reynoldsovy rovnice a rovnice spojitosti ve 2D.....	42
5.5.3 k - ϵ model ve 2D.....	43
5.6 DOSTUPNÉ PROGRAMOVÉ PROSTŘEDKY	43
5.7 PRAKTICKÁ APLIKACE.....	44
5.7.1 Pre-processing	44
5.7.2 Řešení	45
5.7.3 Post-processing.....	46
6. PROUDĚNÍ V TLAKOVÝCH SYSTÉMECH TRUBNÍCH SÍTÍ.....	47
6.1 CÍLE A ÚČEL MODELOVÁNÍ.....	47
6.2 DATA POTŘEBNÁ PRO ŘEŠENÍ	47
6.3 ZJEDNODUŠUJÍCÍ PŘEDPOKLADY	48
6.3.1 Snížení počtu odběrných míst	48
6.3.2 Časově nezávislé řešení.....	48
6.4 MATEMATICKÁ FORMULACE PROBLÉMU	48
6.4.1 Základní rovnice	48
6.4.2 Okrajové podmínky	49
6.5 MODELY USTÁLENÉHO TLAKOVÉHO PROUDĚNÍ V TRUBNÍCH SÍTÍCH	49
6.5.1 Základní pojmy teorie trubních sítí.....	49
6.5.2 Příklad sestavení nelineárních algebraických rovnic.....	51
6.5.3 Používané numerické metody.....	52
6.6 DOSTUPNÉ PROGRAMOVÉ PROSTŘEDKY	53
6.7 PRAKTICKÁ APLIKACE.....	53
7. PROUDĚNÍ VODY V SYSTÉMECH S VOLNOU HLADINOU	56
7.1 MATEMATICKÉ MODELOVÁNÍ PROUDĚNÍ ODPADNÍCH VOD VE STOKOVÝCH SÍTÍCH	56
7.1.1 Cíle a účel modelování.....	56
7.1.2 Matematický model	57
7.1.3 Počáteční a okrajové podmínky.....	62
7.1.4 Nestability při proudění v uzavřených profilech.....	63
7.1.5 Numerické řešení.....	64
7.1.5.1 Diskretizace topologie sítě.....	64
7.1.5.2 Diskretizace matematického modelu.....	65

7.1.6	Kritérium stability řešení.....	67
7.1.7	Kalibrace a verifikace.....	67
7.1.8	Dostupné programové prostředky.....	68
7.1.9	Praktická aplikace.....	69
7.2	MODELOVÁNÍ PROUDĚNÍ V SOUSTAVĚ VODOTEČÍ.....	73
7.2.1	Cíle a účel modelování.....	73
7.2.2	Zjednodušující předpoklady.....	73
7.2.3	Matematický model.....	73
7.2.4	Přehled numerických metod.....	75
7.2.4.1	Diskretizace soustavy vodotečí.....	75
7.2.4.2	Počáteční a okrajové podmínky.....	76
7.2.4.3	Diskretizace matematického modelu.....	76
7.2.5	Dostupné programové prostředky.....	80
7.2.6	Praktické aplikace.....	82
8.	PROUDĚNÍ VODY V HORNINOVÉM PROSTŘEDÍ.....	87
8.1	METODY ŘEŠENÍ ÚLOH HYDRAULIKY PODZEMNÍ VODY.....	87
8.2	ČLENĚNÍ ÚLOH HYDRAULIKY PODZEMNÍ VODY.....	88
8.3	MATEMATICKÁ FORMULACE PROUDĚNÍ PODZEMNÍ VODY.....	89
8.3.1	Darcyho vztah.....	89
8.3.2	Platnost Darcyho vztahu.....	90
8.3.3	Zákon zachování hmotnosti - rovnice spjitosti pro proudění podzemní vody.....	90
8.3.4	Filtrační proudění.....	91
8.3.5	Počáteční a okrajové podmínky.....	91
8.3.6	Formulace problému ustáleného tlakového proudění ve vertikální rovině.....	92
8.3.7	Formulace problému ustáleného proudění ve vertikální rovině s volnou hladinou.....	93
8.3.8	Dupuitův teorém.....	93
8.3.9	Zásobnost (jímatelnost, storativita) zvodněné vrstvy.....	94
8.3.10	Formulace problému neustáleného tlakového proudění v horizontální rovině.....	94
8.3.11	Formulace problému proudění v horizontální rovině s volnou hladinou.....	95
8.4	ANALOGIE.....	95
8.4.1	Formulace problému potenciálního proudění.....	95
8.4.2	Formulace problému vedení tepla.....	97
8.4.3	Analogie proudění podzemní vody, potenciálního proudění a vedení tepla ve 2D.....	97
8.5	DOSTUPNÉ PROGRAMOVÉ PROSTŘEDKY.....	98
8.6	ŘEŠENÍ PROUDĚNÍ PODZEMNÍ VODY VE VERTIKÁLNÍ ROVINĚ POMOCÍ MKP.....	100
8.6.1	Formulace problému.....	100
8.6.2	Okrajové podmínky.....	100
8.6.3	Variační formulace.....	100
8.6.4	Aplikace metody konečných prvků (MKP).....	101
8.7	PRAKTICKÉ APLIKACE.....	105
8.7.1	Příklad výpočtu tlakového proudění podzemní vody v horizontální rovině metodou konečných prvků.....	105
8.7.2	Matematický model hydraulické ochrany podzemních vod v okolí Přerovských strojíren.....	109
9.	NUMERICKÝ MODEL KVALITY VODY V SOUSTAVĚ VODOTEČÍ.....	113
9.1	ÚVOD DO PROBLEMATIKY.....	113
9.2	DATA POTŘEBNÁ PRO ŘEŠENÍ.....	115
9.3	ZJEDNODUŠENÍ POUŽITÁ PŘI ODVOZENÍ MATEMATICKÉHO MODELU KVALITY VODY V SOUSTAVĚ VODOTEČÍ.....	116
9.4	NĚKTERÉ SOUDOBÉ PROGRAMOVÉ PROSTŘEDKY VHODNÉ PRO MODELOVÁNÍ VYBRANÝCH ÚLOH.....	116

9.5	MATEMATICKÁ FORMULACE PROBLÉMU	117
9.5.1	Základní bilanční rovnice	117
9.5.2	Okrajové a počáteční podmínky	117
9.6	MODEL POUŽÍVANÉ PRO STACIONÁRNÍ BILANČNÍ POSOUZENÍ KVALITY VODY V ŘÍČNÍ SÍTI	118
9.6.1	Matematická formulace	118
9.6.2	Numerické řešení metodou konečných diferencí	118
9.6.3	Příklad řešení pro bilanci BSK ₅	119
9.6.4	Praktický příklad řešení	121
9.7	NESTACIONÁRNÍ ÚLOHA TRANSPORTU A DISPERZE LÁTKY V SYSTÉMU VODOTEČÍ	123
9.7.1	Předpoklady řešení úlohy	123
9.7.2	Matematická formulace úlohy	123
9.7.3	Řešení úlohy	124
9.7.4	Variační formulace problému	124
9.7.5	Numerické řešení úlohy	125
9.7.6	Aplikace navržené metody na soustavu vodotečí	126
9.7.7	Praktický příklad	127
10.	PŘÍMÉ A INVERZNÍ MODELOVÁNÍ	130
10.1	ÚVOD DO PROBLEMATIKY	130
10.2	ÚLOHA PŘÍMÁ	130
10.2.1	Variační formulace úlohy	131
10.2.2	Vyjádření integrálů $I_{1,k}$, $I_{2,k}$ a $I_{3,k}$	133
10.2.2.1	Křivkový integrál $I_{1,k}$	133
10.2.2.2	Vyjádření dvojných integrálů $I_{2,k}$ a $I_{3,k}$	135
10.2.2.3	Transformace vektoru δ_k' na δ_k a q'_{nk} na q_{nk} příslušných křivkovému integrálu	138
10.2.2.4	Numerická integrace	140
10.2.3	Sestavení globální matice soustavy a globálního vektoru pravých stran	141
10.2.4	Kalibrace modelu	145
10.2.5	Verifikace modelu	145
10.3	ÚLOHA INVERZNÍ	145
11.	LITERATURA	149
12.	ANGLICKO-ČESKÝ SLOVNÍK VYBRANÝCH ODBORNÝCH VÝRAZŮ	152
	DODATEK A : KLASIFIKACE PARCIÁLNÍCH DIFERENCIÁLNÍCH ROVNIC	177
	DODATEK B : ZPŮSOBY ZÁPISU DIFERENCIÁLNÍCH ROVNIC A DALŠÍ MATEMATICKÉ	
	KONVENCE	179
	DODATEK C : ÚPLNÁ LAGRANGEOVSKÁ DERIVACE	181
	DODATEK D : MATICOVÉ OPERACE	183
	DODATEK E : METODY ŘEŠENÍ SOUSTAV LINEÁRNÍCH ROVNIC	184